

DOI: [10.32702/2307-2156-2020.10.34](https://doi.org/10.32702/2307-2156-2020.10.34)

УДК 351.9

*С. Є. Антонова,
к. е. н., доцент,*

*доцент кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності,
Національний університет водного господарства та природокористування
ORCID ID: 0000-0003-4796-8580*

*В. І. Корбутяк,
к. т. н., доцент,*

*доцент кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності,
Національний університет водного господарства та природокористування
ORCID ID: 0000-0002-2252-3801*

МОНІТОРИНГ ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПІВ ПРОЗОРОСТІ ТА ВІДКРИТОСТІ У ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

S. Antonova

*PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Public
Administration and Local Government,
National University of Water Management and Nature Resources Use*

V. Korbutiak

*PhD in Technical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Public Administration and Local Government,
National University of Water Management and Nature Resources Use*

MONITORING COMPLIANCE WITH THE PRINCIPLES OF TRANSPARENCY AND OPENNESS IN THE ACTIVITIES OF AUTHORITIES IN UKRAINE

У статті проаналізовано індекс сприйняття корупції у світі, в результаті чого виокремлені основні проблеми, що не сприяють прозорості та відкритості органів влади в Україні, серед яких недостатня політична воля керівництва до боротьби з корупцією, недовіра до судів та прокуратури. Зазначено, що за останні роки мало позитивних зрушень у цій сфері в нашій країні. Виявлено, що важливим засобом інформування громадян про діяльність місцевих рад є офіційні веб-сторінки органів публічної влади та оцінено інформаційне наповнення офіційних веб-сайтів центральних та місцевих органів виконавчої влади. Наведено результати моніторингу забезпечення доступу до публічної інформації органами місцевого самоврядування за такими критеріями: реалізація законодавчих норм забезпечення доступу до публічної інформації в офіційних документах, забезпечення доступу до публічної інформації у відповідь на інформаційні запити та шляхом оприлюднення на офіційних сайтах, реалізація законодавчих норм забезпечення доступу до публічної інформації в офіційних документах, забезпечення доступу до публічної інформації у відповідь на інформаційні запити та шляхом оприлюднення на офіційних сайтах. Показано рейтинг щодо імплементації законодавчих норм забезпечення доступу до публічної інформації, в якому більшість областей України мають високий рівень. Визначено лідерів та аутсайдерів рейтингу міських рад стосовно відкритості у наданні публічної інформації у відповідь на запити. Систематизовано показники, що характеризують рівень наповнення офіційних

сайтів міських рад за критеріями повнота, доступність та актуальність інформації. Опрацьовано дослідження, спрямовані на визначення індексу публічності міських рад обласних центрів та з'ясовано позитивну динаміку його зростання. З метою дослідження можливостей та здатності органів місцевого самоврядування у інвестиційній сфері наведена оцінка рівня прозорості в інвестиційній сфері найбільших міст України. Обґрунтовано необхідність впровадження заходів, які сприятимуть прозорості та доброчесності публічного сектору.

The article analyzes the index of perception of corruption in the world, as a result of which the main problems that do not promote transparency and openness of the authorities in Ukraine are highlighted, including insufficient political will of the leadership to fight corruption, distrust of courts and prosecutors. It is noted that in recent years there have been few positive developments in this area in our country. It was found that the official web pages of public authorities are an important means of informing citizens about the activities of local councils and the information content of the official websites of central and local executive bodies was assessed. The results of monitoring the provision of access to public information by local governments are presented according to the following criteria: implementation of legislative norms to ensure access to public information in official documents, ensuring access to public information in response to information requests and publication on official websites, implementation of legal norms to ensure access to public information in official documents, providing access to public information in response to information requests and by publishing them on official websites. The rating on the implementation of legislative norms to ensure access to public information is shown, in which most regions of Ukraine have a high level. Leaders and outsiders of the rating of city councils regarding openness in providing public information in response to inquiries have been identified. Indicators that characterize the level of filling the official websites of city councils according to the criteria of completeness, availability and relevance of information are systematized. Studies aimed at determining the publicity index of city councils of regional centers and the positive dynamics of its growth have been developed. In order to study the capabilities and capabilities of local governments in the investment sphere, an assessment of the level of transparency in the investment sphere of the largest cities of Ukraine is given. The need to implement measures that will promote transparency and integrity of the public sector is substantiated.

Ключові слова: відкритість; моніторинг; органи місцевого самоврядування; прозорість; публічна інформація; ; публічна сфера.

Keywords: openness; monitoring; local governments; transparency; public information;; public sphere.

Постановка проблеми. Одним із головних напрямків утвердження демократичних засад в суспільстві є дотримання принципів прозорості та відкритості у діяльності органів влади. Саме тому на посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад усіх рівнів покладається відповідальність щодо дотримання вимог чинних законодавчих актів з питань відкритості та прозорості, а також запровадження у діяльність рад та їх виконавчих органів нових стандартів у цій сфері. Місцеві ради вживають заходів, спрямованих на підвищення відкритості та прозорості своєї діяльності. Проте слід визнати і те, що залишається достатньо невіршених питань та суттєвих недоліків у цій діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема прозорості та відкритості публічної влади досліджувалась такими вченими, як Е. Афонін, О. Крет, О. Бабінова, Ю. Габермас, І. Жаровська, А. Колодій, М. Пашковська, В. Стретович, І. Ібрагімова, С. Телешун, Д. Кауфманн та ін.

Метою статті є дослідження дотримання принципів прозорості та відкритості у діяльності органів влади в Україні.

Виклад основного матеріалу. Ефективне управління на місцевому рівні неможливе без інформування громадян щодо діяльності органів влади. Саме забезпечення прозорості та відкритості органів публічної влади сприяє формуванню правової держави, підвищує рівень довіри жителів, налагодженню взаємодії та покращенню співпраці влади та громадськості, запровадженню механізмів участі та контролю, рішучих кроків у боротьбі з корупцією.

За результатами досліджень Transparency International «Індекс сприйняття корупції» у 2019 році Україна отримала тридцять залікових балів зі ста можливих та, відповідно, посіла сто двадцять шосте місце (індекс окремих країн наведений у таблиці 1). Аналіз даних таблиці засвідчив, що країни прогресують повільно. В

цілому дві третини країн мають бал менший 50, корупція вище там, де нижчий рівень свободи. В Україні за останні роки мало позитивних зрушень у цій сфері. Серед основних проблем для України рейтинг виділив недостатню політичну волю керівництва до боротьби з корупцією, недовіру до судів та прокуратури, для бізнесу та громадян корупція є однією з головних проблем [1].

Громадяни будуть підтримувати владу лише тоді, коли вона стане прозорою: буде інформувати про свою діяльність, про витрачання бюджетних коштів, планування та прийняття рішень. В останні роки в Україні проводиться достатньо багато досліджень із проблематики відкритості та прозорості діяльності органів влади.

Таблиця 1.
Індекс сприйняття корупції у світі

Місце у рейтингу	Країна	Роки				
		2015	2016	2017	2018	2019
1	Данія	91	90	88	88	87
1	Нова Зеландія	91	90	89	87	87
2	Фінляндія	90	89	85	85	86
3	Сінгапур	85	84	84	85	85
3	Швеція	89	88	84	85	85
3	Швейцарія	86	86	85	85	85
9	Німеччина	81	81	81	80	80
23	США	76	74	75	71	69
41	Польща	63	62	60	60	58
44	Грузія	52	57	56	58	56
66	Білорусь	32	40	44	44	45
80	Китай	37	40	41	39	41
117	Молдова	33	30	31	33	32
126	Україна	27	29	30	32	30
137	Росія	29	29	29	28	28
179	Сирія	18	13	14	13	13
180	Сомалі	8	10	9	10	9

**Джерело: [1]*

Важливим засобом інформування жителів про діяльність місцевих рад є офіційні веб-сторінки органів публічної влади. За результатами моніторингу інформаційного наповнення офіційних веб-сайтів центральних та місцевих органів виконавчої влади, проведеного Державним комітетом телебачення і радіомовлення у I півріччі 2019 року, визначено, що найкращими є офіційні веб-сайти Міністерства аграрної політики, Міністерства інфраструктури, Міністерства інформаційної політики, Державної служби з лікарських засобів та контролю за наркотиками, Державної служби з питань праці, Державної служби з надзвичайних ситуацій, Адміністрації Державної прикордонної служби України. Серед місцевих органів виконавчої влади лідерами рейтингу стали офіційні веб-сайти Хмельницької, Волинської, Полтавської, Запорізької, Дніпропетровської, Харківської, Житомирської, Івано-Франківської, Закарпатської, Рівненської, Херсонської та Чернігівської облдержадміністрацій. Загалом проаналізовано 65 веб-сайтів центральних органів виконавчої влади (19 міністерств і 46 інших), а також 25 офіційних веб-сайтів місцевих органів виконавчої влади (24 обласних та Київської міської державних адміністрацій). На час проведення моніторингу Державна податкова служба, Державна митна служба, Державна соціальна служба, Державне агентство інфраструктурних проектів України не мали офіційних веб-сайтів [2].

У рамках проекту «Прозорість і доброчесність публічного сектору» Програми розвитку ООН в Україні за фінансової допомоги Міністерства закордонних справ Данії було опубліковане дослідження забезпечення доступу до публічної інформації органами місцевого самоврядування, проведене Центром «ЕЙДОС» у період із серпня по листопад 2018 року. Об'єктом моніторингу були міські ради обласних центрів. Дослідження проводилося за трьома напрямками: реалізація законодавчих норм забезпечення доступу до публічної інформації в офіційних документах, забезпечення доступу до публічної інформації у відповідь на інформаційні запити та шляхом оприлюднення на офіційних сайтах [3].

За першим напрямком проводилося оцінювалася наявності у нормативно-правових документах 17 норм (визначення структурного підрозділу або посадової особи, які організують доступ до публічної інформації, оприлюднення відкритих даних, затвердження порядку розгляду інформаційних запитів, оприлюднення рішень місцевої ради, оприлюднення результатів поіменного голосування та інші). 14 міських рад мають високий рівень імплементації в нормативно-правові акти необхідних норм для забезпечення доступу до публічної інформації.

Впродовж 2017-2018 рр. лідерами рейтингу є Северодонецька міська рада (94,1%), Івано-Франківська міська рада (91,2 %) та Херсонська міська рада (91,2%). Значно покращили свої позиції, у порівнянні з 2017 роком, Львівська (на 41,2 %), Рівненська (на 35,2 %) та Луцька (на 29,4 %) міські ради (таблиця 2). Останні позиції займають Кропивницька та Харківська міські ради, які не вжили жодних заходів щодо покращення значень даного показника. Серед критеріїв оцінки найнижчий рівень впровадження мають наступні норми: оприлюднення протоколів, висновків та рекомендацій постійних комісій (58%); оприлюднення результатів поіменного голосування (50%); затвердження системи обліку документів, що містять публічну інформацію (33%).

Таблиця 2.

Рівень імплементації законодавчих норм забезпечення доступу до публічної інформації, %

Місце у рейтингу	Міські ради	Роки		Динаміка, +/-
		2017	2018	
1	Северодонецька	88,2	94,1	+5,9
2-3	Івано-Франківська	76,8	91,2	+14,4
2-3	Херсонська	67,6	91,2	+23,6
4-6	Луцька	58,8	88,2	+29,4
4-6	Полтавська	85,2	88,2	+3
4-6	Сумська	76,5	88,2	+11,7
7-9	Київська	73,5	85,2	+11,7
7-9	Дніпровська	73,5	85,2	+11,7
7-9	Тернопільська	73,5	85,2	+11,7
10-14	Запорізька	73,6	82,3	+8,7
10-14	Краматорська	76,5	82,3	+5,8
10-14	Рівненська	47,1	82,3	+35,2
10-14	Ужгородська	67,6	82,3	+14,7
10-14	Черкаська	70,6	82,3	+11,7
15	Миколаївська	79,4	79,4	0
16	Чернівецька	76,5	76,5	0
17	Вінницька	64,7	76,4	+11,7
18	Чернігівська	67,6	73,5	+5,9
19-20	Одеська	52,9	64,7	+11,8
19-20	Хмельницька	58,8	64,7	+5,9
21	Львівська	20,6	61,8	+41,2
22	Житомирська	47,1	58,8	+11,7
23-24	Кропивницька	52,9	52,9	0
23-24	Харківська	52,9	52,9	0

*Джерело: систематизовано автором за [3]

Високий рівень відкритості у наданні публічної інформації у відповідь на запити у 2018 р. мають 9 міських рад (таблиця 3), що на 3 більше попереднього року.

Таблиця 3.

Рейтинг у наданні публічної інформації у відповідь на запити, %

Місце у рейтингу	Міські ради	Роки		Динаміка, +/-
		2017	2018	
1-2	Луцька	85,0	100,0	+15,0
1-2	Сумська	66,7	100,0	+33,3
3	Чернігівська	85,0	95,8	+10,8
4-7	Вінницька	80,0	87,5	+7,5
4-7	Запорізька	65,0	87,5	+22,5
4-7	Рівненська	63,3	87,5	+24,2
4-7	Чернівецька	85,8	87,5	+1,7
8	Івано-Франківська	73,3	85,4	+12,1
9	Київська	86,7	83,3	-3,4
10	Хмельницька	60,8	66,7	+5,9
11-12	Житомирська	80,0	64,6	-15,4
11-12	Ужгородська	71,7	64,6	-7,1
13	Черкаська	65,0	60,4	-4,6
14	Дніпровська	30,0	58,3	+28,3
15-18	Миколаївська	80,8	56,3	-24,5
15-18	Полтавська	33,3	56,3	+23,0
15-18	Харківська	33,3	56,3	+23,0
15-18	Херсонська	90,8	56,3	-34,5
19	Краматорська	60,8	52,1	-8,7
20	Львівська	68,3	47,9	-20,4
21	Одеська	69,2	37,5	-31,7
22-23	Кропивницька	38,3	35,4	-2,9
22-23	Северодонецька	73,3	35,4	-37,9
24	Тернопільська	35,0	25,0	-10,0

*Джерело: [3]

Варто відмітити, що 5 міських рад, а саме Львівська, Одеська, Кропивницька, Северодонецька та Тернопільська мають низький рівень, а отже є закритими для отримання публічної інформації у відповідь на запити. Суттєво покращили свої позиції Дніпровська, Полтавська, Рівненська та Запорізька міські ради. В той же час значно погіршили значення показника Северодонецька, Херсонська та Одеська міські ради.

В цілому, у 2018 році в ході моніторингу було подано 96 запитів, з них 11 запитів відмовилися реєструвати розпорядники, на 4 запити не надали відповідь. Вчасно надійшли 89 % відповідей (у 2017 році – 63 %). Серед отриманих відповідей лише 61% запитуваної інформації було надано у повному обсязі. Залишилися незмінними значення показника щодо надання неповної відповіді – 14 %. У 25% випадків міські ради незаконно відмовилися надавати інформацію на запит (у 2017 році – 22%). Загальні результати розгляду запитів відображено на рис. 1.

Оцінюючи рівень наповнення офіційних сайтів міських рад враховувалися такі критерії як повнота, доступність та актуальність інформації. У 2018 р. в середньому рівень наповнення сайтів міських рад становив 58%, що на 8 % більше ніж у 2017 р., доступності інформації – 89 % (у 2017 році – 92 %), актуальності інформації – 62 % (у 2017 році – 44 %). За рівнем інформаційного наповнення сайтів Рівненська міська рада знаходиться на останньому місці із показником 34%. Із середнім рівнем перші позиції займають Сумська (66,6 %), Тернопільська (65,6 %) та Вінницька (63 %) міські ради.

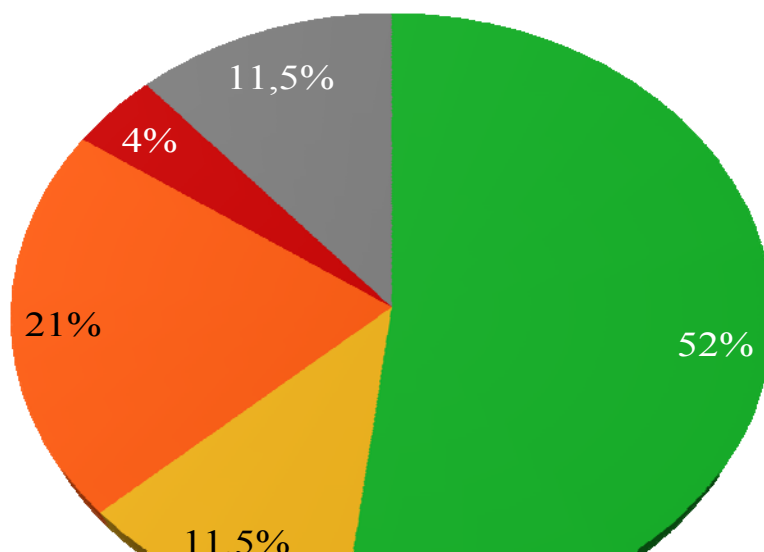

Рис. 1. Результати розгляду інформаційних запитів у 2018 р.

Загалом за результатами моніторингу високий рівень доступу до публічної інформації мають Сумська (84,9%) та Луцька (80,3%) міські ради. Аутсайдерами рейтингу є Одеська (50,4 %), Харківська (49,7 %) та Кропивницька (45,6 %) міські ради, які мають задовільний рівень.

Впродовж червня-серпня 2019 року в обласних центрах України та містах Краматорськ і Северодонецьк Всеукраїнська громадська організація «Громадянська мережа «ОПОРА» вшосте провела дослідження індексу публічності місцевого самоврядування [4]. Громадські активісти досліджували офіційні сайти міських рад, спостерігали за діяльністю органів місцевого самоврядування, аналізували нормативно-правові акти.

Дослідження показує позитивну динаміку зростання рівня публічності міських рад обласних центрів (таблиця 4).

Таблиця 4.
Динаміка публічності міст

2015 рік		2016 рік		2017 рік		2018 рік	
71%	Івано-Франківськ	79%	Луцьк	78%	Івано-Франківськ	87%	Івано-Франківськ
70%	Вінниця	77%	Івано-Франківськ	73%	Київ	78%	Луцьк
69%	Київ	67%	Київ	72%	Луцьк	75%	Львів
67%	Луцьк	64%	Вінниця	72%	Вінниця	75%	Київ
63%	Суми	63%	Кропивницький	72%	Львів	74%	Тернопіль
60%	Чернівці	62%	Чернівці	72%	Чернівці	73%	Житомир
57%	Одеса	61%	Львів	70%	Чернігів	73%	Чернівці
57%	Миколаїв	60%	Хмельницький	68%	Миколаїв	73%	Краматорськ
56%	Кіровоград	59%	Тернопіль	67%	Краматорськ	71%	Вінниця
55%	Херсон	59%	Суми	67%	Северодонецьк	71%	Хмельницький
53%	Львів	57%	Чернігів	67%	Херсон	69%	Суми
53%	Житомир	57%	Рівне	65%	Тернопіль	69%	Херсон
52%	Рівне	57%	Миколаїв	65%	Кропивницький	67%	Чернігів
52%	Тернопіль	56%	Херсон	64%	Суми	64%	Рівне
48%	Хмельницький	53%	Харків	64%	Хмельницький	64%	Северодонецьк

48%	Запоріжжя	51%	Полтава	60%	Рівне	64%	Кропивницький
47%	Дніпропетровськ	49%	Одеса	59%	Дніпро	63%	Дніпро
47%	Чернігів	49%	Житомир	56%	Харків	62%	Ужгород
47%	Черкаси	49%	Ужгород	56%	Ужгород	62%	Харків
46%	Харків	48%	Запоріжжя	54%	Житомир	61%	Миколаїв
45%	Полтава	47%	Черкаси	53%	Запоріжжя	60%	Запоріжжя
42%	Ужгород	44%	Дніпро	51%	Черкаси	60%	Одеса
				50%	Одеса	57%	Черкаси
				50%	Полтава	52%	Полтава

Публічні міста	Задовільний рівень	Низький рівень	Непублічні міста
100 - 81%	80 - 61%	60 - 41%	40 - 0%

*Джерело: [4]

Середнє значення показника становить 64 %. Серед постійних лідерів рейтингу – Івано-Франківськ, Луцьк, Вінниця, Київ, серед аутсайдерів – Черкаси, Полтава, Одеса. Рейтинг 2019 року очолила Івано-Франківська міська рада з показником 87%, що свідчить про публічність міста. Найнижчі показники у Черкаській та Полтавській міських рад (57% та 52% відповідно).

Серед міських голів перше місце рейтингу 2018 року посів Івано-Франківський міський голова (97%), серед виконавчих органів – Івано-Франківська міська рада (83 %), а найбільш публічними виявилися депутати Львівської міської ради (83%), відповідно, останні у рейтингу – Полтавський міський голова (46%), виконавчі органи Рівненської міської ради (53%) та Полтавські міські депутати (54 %).

В результаті проведеного дослідження встановлено, що депутати та посадові особи органів місцевого самоврядування ігнорують необхідність звітування перед виборцями. Крім того, населення не поінформоване про проведення звітів, а самі звіти не оприлюднені на сайтах міських рад. Також багато питань виникало до звітування міських голів та виконавчих органів міських рад. Лише частково оприлюднюється інформація щодо питань комунальної власності та земельних відносин. Серед позитивних моментів відзначено діяльність центрів надання адміністративних послуг, оприлюднення рішень міських рад, запровадження бюджету участі. Найважливішим моментом у забезпеченні належного рівня відкритості дослідники вважають безумовне дотримання міськими радами вимог законодавства України.

Впродовж останніх три роки Transparency International Україна проводить оцінку рівня прозорості в інвестиційній сфері найбільших міст України [5]. Метою дослідження є визначити можливості та здатність органів місцевого самоврядування у інвестиційній сфері. Організація провела консультації з Європейською Бізнес Асоціацією, Європейським банком реконструкції та розвитку щодо визначення параметрів для проведення моніторингу. Це дослідження стало важливою частиною програми «Transparent Cities/Прозорі міста», яка визначає Рейтинг прозорості міст та сприяє впровадженню нових стандартів прозорості у діяльності органів місцевого самоврядування. Дослідження виявило, що лише шістьнадцять громад мають на офіційному веб-сайті геопортал. Менше половини міст затвердили окрему програму розвитку підприємництва та забезпечили фінансування видатків програми. Менше сорока відсотків міст оприлюднили інвестиційний паспорт англійською та українською мовами. Загалом рейтинг прозорості міст враховує показники у сфері фінансів, комунальної власності, землекористування, освіти та ін. Першою трійкою лідерів є Івано-Франківськ, Київ та Вінниця. Найменш прозорим з 17 досліджених виявився індикатор підключення до офіційної платформи, яка допомагає людям відкрити власний бізнес – лише у Вінниці та Житомира наявне підключення. Найпрозорішими є індикатори щодо розміщення на сайті інформації про інвестиційні об'єкти/проекти, які пропонуються міською владою не залежно від форми власності – у 69% міст наявна ця інформація; підключення міста до Платформи ефективного регулювання – 63%; оприлюднення проектів рішень регуляторних актів виконавчого комітету – 50,5 та оприлюднення проектів рішень регуляторних актів міської ради – 50%. В цілому з 2017 р. рівень відкритості влади зріс на 53%.

Висновки. Отже, в результаті проведеного дослідження встановлено, що в сфері прозорості та доброчесності публічного сектору існують певні проблеми, які не сприяють реалізації успішної управлінської діяльності на місцевому рівні. Завдяки зростанню прозорості міста отримують очевидні вигоди, влада – довіру та прихильність громадян, жителі міст – доступ до інформації та участь у прийнятті рішень, а бізнес – прозорі правила та конкурентні умови. Зважаючи на це, важливими заходами, які забезпечать ефективну реалізацію зазначених принципів є запровадження дієвих процедур та механізмів, організаційних структур, внесення змін до законодавчих актів з метою закріплення принципів прозорості та відкритості органів публічної влади, підвищення відповідальності посадовців щодо застосування в своїй діяльності зазначених принципів.

Список літератури

1. Індекс сприйняття корупції-2019. URL: <http://cpi.ti-ukraine.org/#/> (дата звернення: 06.05.2020).
2. Назвали найкращі сайти органів виконавчої влади. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2733825-nazvali-najkrasi-sajti-organiv-vikonavcoi-vladi.html> (дата звернення: 06.05.2020).
3. Звіт щодо рівня забезпечення доступу до публічної інформації органами місцевого самоврядування у 2018 році. *Ейдос: центр політичних студій та аналітики* : веб-сайт. URL: <http://eidos.org.ua/wp-content/uploads/2018/11/Макет-звіт-ЕЙДОС-2018-веб.pdf> (дата звернення: 06.05.2020).
4. Індекс публічності місцевого самоврядування. URL: <https://publicityindex.org/> (дата звернення:

06.05.2020).

5. Рейтинг прозорості інвестиційного сектору 100 найбільших міст. URL: <https://ti-ukraine.org/research/reitynh-prozorosti-investytsiinoho-sektoru-100-mist-ukrainy/> (дата звернення: 06.05.2020).

References.

1. Transparency International (2019), "Corruption Perceptions Index 2019", available at: <http://cpi.ti-ukraine.org/#/> (accessed: 6 May 2020).

2. Derzhkomteleradio (2019), "Named the best sites of the executive branch", available at: http://comin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=157241&cat_id=112507 (accessed: 6 May 2020).

3. Eidos (2018), "Report on the level of access to public information by local governments in 2018", available at: <http://eidos.org.ua/wp-content/uploads/2018/11/Макет-звіт-ЕЙДОС-2018-веб.pdf> (accessed: 6 May 2020).

4. Opora (2018), "Public self-government publicity index", available at: <https://publicityindex.org/> (accessed: 6 May 2020).

5. Transparency International (2019), "Investment sector transparency rating of the 100 largest cities", available at: <https://ti-ukraine.org/research/reitynh-prozorosti-investytsiinoho-sektoru-100-mist-ukrainy/> (accessed: 6 May 2020).

Стаття надійшла до редакції 12.10.2020 р.